

# Ang mga kahulugan ng makatao na

Mga pagninilay mula sa Samahan ng  
Inobasyon na Pinangungunahan ng  
Komunidad gamit ang postcolonial lens

Samahang Inobasyon na  
Pinangungunahan ng Komunidad  
Papel ng Talakayan  
Setyembre 2022

Funded by



elrha



START  
NETWORK



CDP



## Mga Pagkilala

Ginawa ang papel na ito sa ngalan ng Samahan ng Inobasyon na Pinangungunahan ng Komunidad (Community-Led Innovation Partnership, CLIP), isang samahan sa pagitan ng Elrha, Start Network, Network ng Pagbabawas at Pagtugon sa Kalamidad ng Asya (Hub ng Pagbabago, na pinangunahan ng Church World Service Japan bilang host), Sentro para sa Kahandaan sa Sakuna (Pilipinas), Start Network Hub sa Guatemala (sa pangunguna ng la Asociación de Servicios Comunitarios de Salud bilang host, ASECSA), Start Network Hub sa Demokratikong Republika ng Congo (sumali noong 2023) at Yunit ng Emerhensya ng Yakkum (Indonesiya). Pinondohan ng Foreign, Commonwealth & Development Office ng UK ang CLIP.

Isinulat nina Isabel Medem at Ian McClelland sa Elrha ang papel na ito. Nais naming pasalamatan si Athena Madan, Olaolu Adeleye, Ash Prasad, Kenny Panza, Walter Alvarez- Bardales, Aanu Ighagbon, at Chafika Eddine sa Royal Road University para sa kanilang paunang pananaliksik na nagpatibay sa ulat na ito. Nais din naming pasalamatan si Geanette "Chie" Galvez sa Sentro para sa Kahandaan sa Kalamidad, Jessica Novia sa Yunit ng Emerhensya ng Yakkum at Jessica Novia sa Asociación de Servicios Comunitarios de Salud para sa kanilang maalalahaning komento, pagninilay at direktang kontribusyon sa kabanata 3, gayundin si Takeshi Komino sa Network ng Pagbabawas at Pagtugon sa Kalamidad ng Asya, Alessandra Podesta sa Start Network, at Kristin Bergtora Sandvik sa Peace Research Institute Oslo para sa kanilang pagsusuri at feedback. Partikular kaming nagpapasalamat kay Émilie S. Koum Besson para sa kanyang malawak na pakikipag-ugnayan sa pagrepaso sa papel at sa kanyang maraming maalalahaning mungkahi.

## Sitasyon

Medem, I., McClelland, I. (2022). Ang Kahulugan ng Makatao na Pagbabago: Mga pagninilay mula sa Samahan ng Inobasyon na Pinangungunahan ng Komunidad gamit ang postcolonial lens. CLIP na Papel ng Talakayan. Ang Samahan ng Inobasyon na Pinangungunahan ng Komunidad.

## Tungkol sa mga kasama

Isang pandaigdigang kawanggawa ang **Elrha** na nakakahanap ng mga solusyon sa mga kumplikadong makatao na problema. Ang vision nito ay isang mundo na may kagamitan para pagaanin ang epekto ng mga makataong krisis. Isang matatag na aktor sa makataong komunidad na nagtatrabaho sa pakikipagtulungan sa mga makataong organisasyon, mananaliksik, innovator at pribadong sektor para harapin ang ilan sa pinakamahihirap na hamon na kinakaharap ng mga tao sa buong mundo.

Isang pandaigdigang network ang **Start Network** ng mga non-governmental organizations (NGOs), na binubuo ng mahigit sa 50 nasyonal at internasyonal na ahensya ng tulong mula sa limang kontinente. Ang misyon nito ay lumikha ng isang bagong panahon ng makataong aksyon na magliligtas ng higit pang buhay sa pamamagitan ng pagbabago, mabilis na pagpopondo, maagang aksyon at lokalisasyon.

Ang **Network sa Pagbabawas at Pagtugon sa Kalamidad ng Asya (Asian Disaster Reduction and Response Network, ADRRN)** ay isang network ng mga pambansang organisasyon ng samahang sibil sa buong rehiyon ng Asya-Pasipiko. Mula noong 2002, mabilis na umunlad ang ADRRN mula sa isang network na nakatuon din sa kamalayan tungo sa isang rehiyonal na boses sa mga isyu sa adbokasiya at pagbuo ng kapasidad. Pangunahing layunin nito na itaguyod ang koordinasyon, pagbabahagi ng impormasyon at pakikipagtulungan sa mga organisasyon ng samahang sibil at iba pang mga stakeholder para palakasin ang epektibo at mahusay na pagbabawas ng krisis at pagtugon sa rehiyon ng Asya-Pasipiko.

Ang **ASECSA (la Asociación de Servicios Comunitarios de Salud, Guatemala), na kumakatawan sa Start Network Guatemala Hub**, ay asosasyon ng mahigit 48 organisasyong nakabase sa komunidad ng Guatemala na nakikipaglaban para sa rural, akses sa kalusugan ng Katutubo. Mula sa pagtatag nito noong 1978, nakabuo ang ASECSA ng karanasan sa makataong pagtugon. Sa 15 taon, ipinatupad nito ang diskarte ng pamamahala para sa pagbabawas ng panganib sa kalamidad (DRR) sa mga komunidad sa kanayunan na pinakamapanganib.

**Ang Sentro para sa Kahandaan sa Sakuna (Center for Disaster Preparedness, CDP)**, ang Pilipinas, ay nakikipagtulungan sa mga NGO, mga organisasyon ng mamamayan, mga komunidad at mga ahensya ng gobyerno sa lahat ng antas para mapahusay ang pag-iwas at pagpapagaan ng krisis, paghahanda, pagtugon sa emerhensiya, at rehabilitasyon at pagbawi sa buong kapuluan. Isang estratehikong elemento ang inobasyon ng pangunahing gawain ng CDP, na sumasaklaw sa DRR, pagtugon at pagbawi.

## **Ang Yunit ng Emerhensya ng Yakkum (Yakkum Emergency Unit, YEU),**

Indonesia, ay may mandato na maghatid ng inklusibong pagtugon sa emerhensiya – hinihikayat ang pakikilahok ng komunidad sa pagtatasa ng mga pangangailangan at pamamahagi ng tulong. Gumagana ang YEU para bumuo ng katatagan ng komunidad sa pamamagitan ng DRR na pinangungunahan ng komunidad at adaptasyon sa pagbabago ng klima. Ang YEU ay ang pambansang organisasyon ng koordinasyon para sa Global Network ng mga Organisasyon ng Samahang Sibil para sa Pagbabawas ng Kalamidad, isang pangunahing miyembro ng pambansang DRR platform, ang DRR platform ng probinsiya sa Yogyakarta at Sigi, at pambansang mga cluster ng Makataong Forum sa Indonesiya kabilang ang cluster ng kalusugan. Miyembro din ang YEU ng Core Humanitarian Standard Alliance, at nakikipagtulungan nang malapit sa mga organisasyon ng matatanda at may kapansanan.

# **Mga Nilalaman**

<b>Mga Nilalaman</b> .....	4
Panimula .....	5
Diskarte, pamamaraan at posisyon .....	7
1. Mga teoryang postkolonyal at developmentalismo.....	9
2. Ang nangingibabaw na diskurso at mga gawain ng makatao na inobasyon...15	
3. Pag-reimagine ng makatao na inobasyon.....	18
4. Isang daan pasulong.....	22
Konklusyon .....	28
Bibliograpiya .....	30

# Panimula

---

Noong 2020, ang Samahan ng Inobasyon na Pinangungunahan ng Komunidad (CLIP) ay itinatag ng Elrha (UK), Start Network (UK) at Tokyo Innovation Hub (Japan) ng Network sa Pagbabawas at Pagtugon sa Kalamidad ng Asya (Asian Disaster Reduction and Response Network, ADRRN) para suportahan ang operasyon na pagpoprograma sa makatao na inobasyon ng Sentro para sa Kahandaan sa Kalamidad (Center for Disaster Preparedness o CDP, ang Pilipinas), Yunit ng Emerhensya ng Yakkum (YEU, Indonesiya) at ng Start Network Hub sa Guatemala na hino-host ng la Asociación de Servicios Comunitarios de Salud (ASECSA). Ang samahan ay pinondohan ng Foreign, Commonwealth & Development Office ng UK.

Mula nang maitatag ang samahan, nagkaroon muli ng interes at debate tungkol sa papel ng istruktural na rasismo sa lipunan, sa pangkalahatan, gayundin sa pag-unlad at makataong sektor, na muling nahaharap sa pagtutuos tungkol sa nakaraan, kasalukuyan, at hinaharap (Ali & Murphy, 2020). Tamang hinahamon ang mga organisasyon na pag-isipan ang papel na ginagampanan nila sa sistemang nailalarawan sa kawalan ng balanse ng kapangyarihan, hindi pagkakapantay-pantay, at istruktural na rasismo, at kung paano nila ito mababago sa pamamagitan ng edukasyon, mga patakaran, at kasanayan.

Nakaupo mismo Ang CLIP sa interseksyon ng pangako ng Grand Bargain<sup>1</sup> para suportahan ang naisalokal na makataong tugon at ang 'innovation turn' ng huling dekada, kung saan naitatag ang inobasyon sa gitna ng makataong paggawa ng patakaran (Scott-Smith, 2016). may direkta at hindi direktang impluwensya sa Patakarang pandaigdig ang maraming ideya na sumasailalim sa makatao na inobasyon. Gaya ng isinulat ni Kristin Sandvik , "Ang agenda ng makatao na inobasyon, ang mga proyekto nito, mga stakeholder, at mga pananaw ng pagpapabuti... *mga bagay na gagawin*. Kung paano pinag-iisipan ng diskurso ng makatao na inobasyon ang sinasabi tungkol sa kapangyarihan, pamamahagi ng mapagkukunan, at makatao na pamamahala" ( Sandvik , 2017).

Ito ay bilang pagkilala sa kapangyarihan ng diskursong ito na hinahangad nating tanungin. Bilang isang samahan na tumatakbo sa mga hangganan at kultura, gusto naming umatras, magmunimuni, at suriin ang kaalaman at paniniwala kung saan itinatag ang aming samahan. Nangangahulugan ito ng pagsusuri sa ating

---

<sup>1</sup> Isang kasunduan ang Grand Bargain sa pagitan ng ilan sa pinakamalalaking donor at makataong organisasyon na nangakong kumuha ng mas maraming mapagkukunan para sa mga kamay ng mga taong nangangailangan, at para mapabuti ang pagiging epektibo at kahusayan ng makataong aksyon. Tingnan: <https://interagencystandingcommittee.org/grand-bargain>.

iba't ibang pananaw sa makataong sektor, at pagtatanong kung paano nakonsepto , ipinatupad at sinusuri ang agenda ng makatao na inobasyon. Gusto naming maunawaan kung paano pinapalakas ng aming samahan ang may problemang kaalaman at mga sistema ng kapangyarihan, at kung paano namin maaaring matagumpay na magawa ang mga bagay sa ibang paraan.

Bagama't nakabatay ito sa malaking talakayan, isang masusing pagsusuri sa literatura at paunang pananaliksik na isinagawa ng Royal Roads University, pangunahing layunin ng papel na ito na itala ang aming mga pag-uusap at pagwawari, at upang talakayin ang papel ng mga inisyatiba sa inobasyon na pinangungunahan ng komunidad sa pagtugon sa mga hindi nakabalanseng kapangyarihan sa makataong sektor. Inaasahan namin na magiging kawili-wili ito at mahalaga sa iba, lalo na sa larangan ng patakaran at pagpopondo ng inobasyon at makatao na tulong.

# Diskarte, pamamaraan at posisyon

---

Ang papel na ito ay dulo ng paglalakbay sa pag-aaral ng Samahan ng Inobasyon na Pinangungunahan ng Komunidad. Noong 2021, habang itinatatag ng samahan ang sarili nito, inatasan namin ang Royal Roads University na magsagawa ng isang proyekto sa pagsasaliksik na nagsusuri kung paano nagpapakita ang kolonyalismo sa mga modelo ng makatao na inobasyon at mga diskarte ng suporta sa inobasyon at para magmungkahi ng mga paraan para makabuo ng isang mas pantay at inklusibong kasanayan. Nagbigay ang mga resulta ng pananaliksik na ito ng mga pananaw na, dahil dito, ay nagdulot ng karagdagang pag-uusap sa buong samahan.<sup>2</sup> Habang itinatatag ng ASECSA, CDP, at YEU ang kanilang mga programa sa Guatemala, Pilipinas at Indonesia, ayon sa pagkakabanggit, nagkaroon ng bagong direksyon ang papel bilang nais naming isama ang kanilang mga pagwawari sa samahan at gamitin ang pagkakataon para galugarin at idokumento ang umuunlad naming mga pananaw. Isang talaan ng patuloy na talakayang ito ang resultang papel.

Sa papel na ito, sinimulan namin ang aming pag-iisip sa kasaysayan ng akademikong pakikipag-ugnayan sa kolonyalismo, na mahaba, masalimuot, multilinggwal at magkakaiba sa heograpiya. Tiyak na kumukuha ang karamihan sa aktibismo na nakabuo ng kamakailang yugto ng pagwawari sa sarili sa internasyonal na sektor ng pag-unlad sa mga konsepto at balangkas na ito, at naniniwala kami na mahalagang kilalanin ito. Binabalangkas ng kabanata 1 ang mga teoryang postkolonyal at mga tanong ng kapangyarihan, boses at representasyon, batay sa maikling pagsusuri sa literatura ng teoryang postkolonyal, partikular na binigyang inspirasyon ng *Postkolonyalismo, Dekolonyalidad at Pag-unlad* (McEwan, 2019) at ang online na direktoryo [globalsocialtheory.org](http://globalsocialtheory.org). Ipinapakita at nakikipag-ugnayan ang Kabanata 2 sa isang pagsusuri sa panitikan ng makataong inobasyon at mga pangunahing nauugnay na termino para magbigay ng isang balangkas ng laman ng kaalaman na higit na humubog sa agenda ng makataong inobasyon hanggang sa kasalukuyan.

Ang pagkakaroon ng pag-unawa sa mga tanong na mga teoryang postkolonyal ay kinakailangan naming itanong, at sa pagsasaalang-alang sa mga ugat ng makataong inobasyon na sumusuporta sa mga pananaw sa Global North,<sup>2</sup> tiningnan namin ang CLIP mismo. Kasama sa prosesong ito ang pagbabahagi ng buod ng kabanata 1 at 2 sa ASECSA, CDP at YEU, at pagtalakay sa nilalaman sa dalawang oras na tawag sa 'palitan ng kaalaman'. Pagkatapos ay hiniling namin sa bawat kasama na ibahagi ang kanilang mga saloobin at pananaw sa kung paano ipinakita ang kolonyalidad sa CLIP. Sinasaklaw ng Kabanata 3 ang mga pananaw mula sa pagsasanay na ito.

---

<sup>2</sup> Bagama't hindi perpekto, ginagamit ng papel na ito ang mga terminong 'Global North'/'Global South' dahil, bagama't hindi kinakailangang tama ang mga ito sa heograpiya, sinasalamin nila ang magkakaugnay na kalikasan ng pandaigdigang kahirapan at hindi pagkakapantay-pantay (McEwan, 2019).

Tinatalakay ng Kabanata 4 ang inobasyon na pinamumunuan ng komunidad bilang natatanging diskarte sa makatao na inobasyon, batay sa mga karanasan at pananaw mula sa loob ng CLIP. Inilalapat nito ang mga teoryang postkolonyal sa pag-iisip at pagsasanay sa loob ng CLIP at isinasa-konteksto ito sa loob ng mas malawak na agenda ng makataong inobasyon, at nakikipag-argumento tungkol sa dekolonisasyon at lokalisasyon.

Pangunahing ginawa nina Isabel Medem at Ian McClelland sa Elrha ang papel na ito. Kami, ang mga may-akda, ay kinikilala na habang kasalukuyang kilala ang pagtatalo tungkol sa tulong sa dekolonisasyon sa nagsasalita-sa-Ingles na mga sektor ng pag-unlad at makatao, naging prominente ito sa Global South nang mas matagal. Bilang mga aktor sa Global North, nanganganib ang aming interes sa bagay na ito na maging mababa, naipataw sa iba at/o walang kaalaman. Kaya't sinisikap nating maging "hyper self-reflexive", ibig sabihin, palagi at maingat nating iniisip na ang ating ginagawa ay "malapit na nauugnay sa ating pagpoposisyon (socioeconomic, pagpili ng kasarian, pang-kultura, heograpiko, makasaysayan, institusyonal)" (Kapoor, 2004).

Kasabay nito, sinisikap nating iwasan ang makasariling kritika, na maaaring makahadlang sa atin na makinig at makita at tanggapin ang tila salungat na mga katotohanan. Naniniwala kami na nangangahulugan ang seryosong pagsasaalang-alang sa dekolonisasyon ng makataong sektor ng pag-unawa na nanganganib ang talakayan mismo na maging isang anyo ng kapangyarihan kapag naglalayong marinig lamang ang isang katotohanan, habang pinapatahimik ang isa pa. Halimbawa, dahil sa kalakaran sa sektor ng pag-unlad na kritikal na muling isaalang-alang ang lahat ng mga kasanayan, maaaring hindi namin gustong marinig kung ano ang paulit-ulit na sinabi ng tatlo sa aming mga kasama: na ang balangkas ng inobasyon ay, sa katunayan, ay may positibong epekto sa kanilang paraan ng pagtatrabaho.

Sa pagpapatuloy nito, hindi lamang namin nilalayon na maglahad ng mga pananaw hindi alintana kung ganap na akma sa isang partikular na dekolonyal na kritika ang mga ito, ngunit para makagawa din ng mga konklusyon mula rito kung saan patuloy naming hinahamon ang aming trabaho. Halimbawa: sa kabila ng pagiging makatao na itinuturing pa ring neutral at apolitical na pagsisikap, dapat nating tanggapin at yakapin ang katotohanan na hindi lamang nangyayari sa loob ng malalim na dinamika ng kapangyarihang pampulitika ang lahat ng gawain ng ating mga kasosyo, ngunit ang ating balangkas ay maaaring, mismo, ay isang puwang para sa pakikipag-ugnayan sa pulitika. Sa kabuuan ng buong proseso ng pagbalangkas ng papel na ito, samakatuwid, sinisikap naming makuha ang tamang balanse sa pagitan ng pakikisangkot sa multi-directional na pagpuna sa mga isyung umiiral at nananatiling bukas sa maramihang mga pananaw.



# 1. Mga teoryang postkolonyal at developmentalismo

---

Maaaring unawain ang terminong 'postkolonyalismo' na 'pagkatapos ng kolonyalismo', na naglalarawan sa mundo pagkatapos makamit ng pormal na kolonisadong mga bansa ang kalayaang pampulitika. Sa katunayan, tumutukoy ang postkolonyal na iskolarship sa koleksyon ng mga balangkas at konsepto kung saan maaari tayong kritikal na makisali sa mundong hinuhubog pa rin ng kolonyalismo. Sa pagtutok nito sa dekolonisasyon sa produksyon ng kaalaman at, sa gayon, ng kapangyarihan, hindi gaanong nababahala ang postkolonyalismo sa makasaysayang pagbabago kaysa sa diskursibo.

Naglalayon ang kumplikadong larangan ng postkolonyal na teorya na:

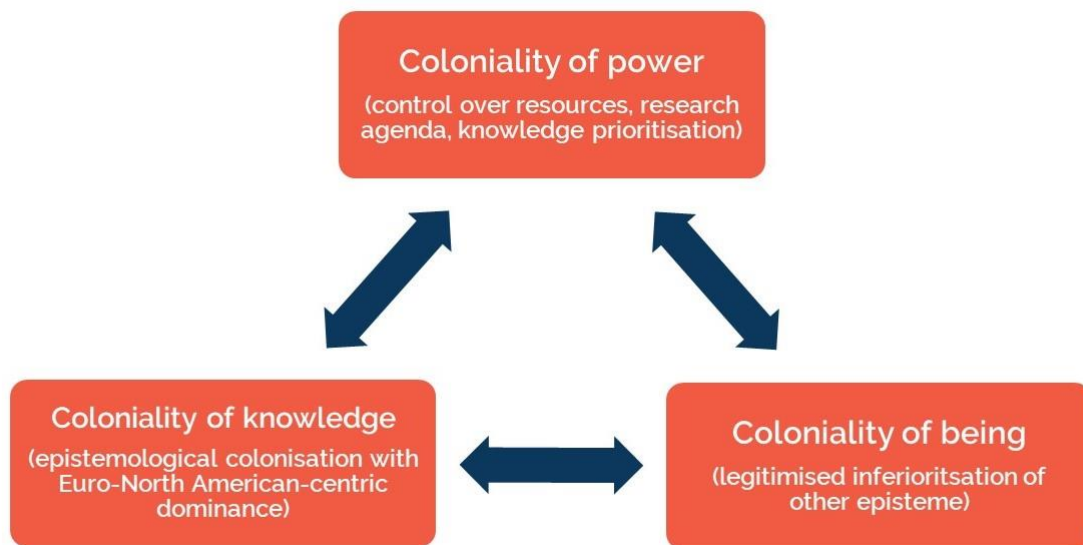
- I-destabilize ang nangingibabaw na mga diskurso tungkol sa kung paano kilala ang ating mundo
- hamunin ang paraan ng paggawa ng kaalaman, na tinatanong kung sino ang sinasabi at para kanino
- muling isulat ang nangingibabaw na accounting ng panahon (kilala bilang kasaysayan)
- guluhin ang malawak na pamamahagi ng kaalaman (na nagreresulta sa kapangyarihan)
- Bawiin ang mga tinig ng naisasantabi at api na mga tao sa pamamagitan ng radikal na muling pagtatayo ng kasaysayan at produksyon ng kaalaman (McEwan, 2019).

Madalas na nakatuon ang mga postkolonyal na iskolar sa pagsusuri ng kolonyalidad sa panitikan at imahinasyon, ngunit isa rin itong makapangyarihang lente para mapuna ang pag-unlad at mga makataong sektor. Ang pagtrato nito sa kaalaman at representasyon bilang anyo ng kapangyarihan (na kinakatawan kung kanino, sino ang nagsasalita, kung sino ang lumilitaw bilang mga paksa at bagay) ay mahalaga sa pag-unawa sa pagiging kapaki-pakinabang ng postkolonyalismo sa pagpuna sa kanila.

Kahina-hinala ang teoryang postkolonyal sa 'proyekto sa pag-unlad', na itinuturing nitong *ang* screen kung saan pino-project ang Global South, na lumilikha ng tila totoong representasyon ng mismong mga rehiyon na dating kolonisado. Itinuturing nito ang mismong pag-unlad na anyo ng kapangyarihang itinataguyod ng napakapartikular na diskurso na naglalagay ng Global North sa gitna, bilang may hawak ng kaalaman at pinagmulan ng mabubuting ideya sa

pag-unlad, at ang Global South sa paligid, na parang walang kaalaman at nangangailangan ng pag-unlad (Mignolo, 2017).

Ang paglalapat ng mga postkolonyal na kritika sa pag-unlad, kung gayon, "ay naglalayon na maunawaan ang kapangyarihan ng mga ideya sa pag-unlad, kaalaman at mga institusyon at ang mga kahihinatnan nito sa partikular na mga lugar sa partikular na mga panahon" (ibid). Kaugnay ng pandaigdigang pagpopondo ng pananaliksik sa kalusugan, ibinuod ni E. S. Koum ni Besson (2022) ang dinamika ng pandaigdigang kolonyalidad sa mga tuntunin ng kolonyalidad ng kapangyarihan, ng kaalaman at ng katauhan (Pigura 1).<sup>3</sup>



*Pigura 1: Dinamika ng pandaigdigang kolonyalidad. Pinagmulan: Ndlovu-Gatsheni (2014) sa Koum Besson (2022).*

Binabalangkas ng mga sumusunod na seksyon ang ilang pinakamahalagang konsepto sa postkolonyal na teorya na nagbibigay-alam sa talakayan at pagsusuri sa papel na ito.

## Kolonyalidad

Tumutukoy ang kolonyalidad sa pang-kultura, pampulitika at pang-ekonomiyang pang-aapi ng mga subordinated na grupo ng mga dominanteng grupo ng lahi, *ng lampas sa panahon ng kolonyal na paghahari*. Dahil dito, inilalarawan ng terminong ito ang kasalukuyang pandaigdigang ugnayan ng kapangyarihan na umusbong mula sa imperyalismo. Ang mga ugnayang ito sa kapangyarihan, kung

<sup>3</sup> Para sa kahulugan ng epistemological/episteme, tingnan ang pahina 12.

saan nakasalalay sa Global North ang superyoridad, awtoridad at kaalaman, ay kapitalista, rasista at heteronormative sa kanilang kaibuturan, at direktang nakaimpluwensya sa mga partikular na ideya kung sino ang itinuturing na tao/mas mababa sa tao (tingnan ang mga gawa ni A. Quijano, W. Mignolo at M. Lugones, bukod sa iba pa).

Para sa mga postkolonyal na iskolar, kolonyalidad ang kalagayan ng mundo kung saan lahat tayo ay nabubuhay, na hinubog ng mga resulta ng kolonyalismo hindi bilang isang makasaysayang katotohanan ngunit bilang ang sentral, tumutukoy na istraktura ng ating buhay ngayon. Kaya't imposibleng isaalang-alang ang sarili bilang nasa labas ng kalagayan na ito at, sa halip, dapat magsimulang matanto kung hanggang saan ang kolonyalismo ay isinama sa ating kaalaman, pag-uugali at saloobin.

### Dekolonisasyon at dekolonyalidad

Karaniwang nauunawaan at ginagamit bilang isang metapora ang konsepto ng dekolonisasyon para sa paglaya mula sa kolonyal na pang-aapi - nakaraan at patuloy. Gayunpaman, mayroong mga interpretasyon at paggamit ng terminong ito para tukuyin ang pagpapanumbalik ng pambansang soberanya: ang 'para i-decolonise' ay ang paghahanap na ibalik ang orihinal na aksyon ng kolonisasyon at ibalik ang lupain at buhay ng mga Katutubo (Tuck & Yang, 2012).

Kaugnay nito, ang terminong 'dekolonyalidad', na lumabas mula sa gawain ng mga iskolar sa Latin America, tulad ng naunang binanggit na A. Quijano, W. Mignolo, M. Lugones, ay ang kasanayan ng aktibong paghamon sa mga relasyon sa kapangyarihan na kasalukuyang humuhubog sa mundo, sa partikular, ang ideya na unibersal at nakahihigit ang kaalaman sa Kanluran. Ito ay isang patuloy na aksyon na nagtutulak pabalik laban sa mga pagbura ng kaalaman at kasaysayan ng mga isinasantabi at inaapi.

### Epistemolohiya at mga/kaalaman

Isang sangay ng pilosopiya ang epistemolohiya na naglalayong maunawaan ang kalikasan ng kaalaman at kung ano ang dapat pumasa bilang katanggap-tanggap na kaalaman (Bryman, 2016). Kaya't nagtatanong ito tungkol sa kung ano ang maaari nating i-claim bilang 'tunay' na kaalaman, at ang mga angkop na pamamaraan para sa pagkakaroon ng naturang kaalaman (Heylighen, 1993). Kung tatanggapin ng isang tao na hindi lamang ang mga pamamaraang 'pang-agram' ng Kanluran ang tanging paraan ng pagkakaroon ng 'tunay' na kaalaman, sumusunod na maaaring magkaroon ng iba't ibang mga 'kaalaman' batay sa iba't ibang kasaysayan ng kultura at paraan ng pagtatanong. Nagiging 'balido' lamang

ang kaalaman kapag ipinakita ng at sa Global North, kung saan ang mga proyekto sa pananaliksik ay kadalasang iniharap sa isang - pahiwatig o tahasan - pag-aangkin na 'ang 'unang' nakatuklas, gumawa, o pumunta sa isang lugar' ( Liboiron, 2021).

Itinuro ng mga feminist theorists na hindi kailanman maaaring maging ganap na objective ang kaalaman at na ang 'pagbubunyag ng pagkakakilanlan ng 'nakakaalam' at ang kalikasan ng 'pag-alam' ay susi sa pag-unawa ng kaalaman bilang anyo ng kapangyarihan (Evans at Madhok, 2014). Pinagtatalunan nila na sa pamamagitan ng pag-aangkin ng kaalaman na unibersal at para sa mananaliksik at nakakaalam na maging transparent sa prosesong iyon ay hindi lamang hindi totoo, kundi isang anyo ng paggamit ng kapangyarihan sa pamamagitan ng 'pag-iba-ina' ng mga rehiyon ng mundo na may kaugnayan sa mga may hawak ng kaalaman.

Si Gayatri C Spivak, isang feminist at postkolonyal na iskolar, ay lumikha ng katagang 'epistemic violence' (1988) para tukuyin ang pananahimik ng mga isinasantabing grupo, at ang pagtatanggal ng kaalaman na natamo sa pamamagitan ng mga 'di-Western na pamamaraan ng pagtatanong bilang 'di-siyentipiko'. Upang kontrahin ito at hamunin ang "mga pribilehiyong pananaw ng mundo", iminumungkahi ng mga standpoint theorists tulad ni Sandra Harding na "simulan ang pag-iisip mula sa buhay ng mga isinasantabi na tao". ( Evans at Madhok, 2014)

## Developmentalismo

Ginagamit ng mga postkolonyal na iskolar ang 'developalismo' para tukuyin ang pag-unawa sa pag-unlad bilang isang proyekto pagkatapos ng WWII na bumuo sa paniwala na underdevelopment gayundin ang isang institusyonalisado na kagamitan na gumagawa ng kaalaman at kapangyarihan (Escobar, 1995). Dahil dito, pinagtatalunan nila na lumikha ng isang dominyo ang pag-unlad ng wika at kaalaman na nagtataglay ng isang problematikong anyo ng kapangyarihan dahil maaari itong magpasya na nakikita ang buong rehiyon ng mundo (at nakikita ang kanilang mga sarili) bilang atrasado ayon sa mga partikular na pamantayan na nakaugat sa kolonyalidad.

Gumagana ang aparato sa pag-unlad at tulong sa pamamagitan ng isang wika ng 'propesyonismo' na nagtatapos sa "pag- neutralize o pag-depolitize sa aktibismo at mga kilusang panlipunan" sa pamamagitan ng pagsasara sa buong populasyon sa mga istatistika at tagapagpahiwatig, at sa pamamagitan ng paglalagay sa kanila sa isang linear na pag-unawa sa oras at pag-unlad kaugnay ng Global North (Panahon sa Pag-decolonise ng Tulong, 2021). Bilang kinahinatnan, nalilito ang mga pamamaraang nakabatay sa karapatan, at nakabalangkas ang mga pag-uusap na may kaugnayan sa 'tulong' sa halip na

"sistematikong na reparasyon para sa karahasang dulot ng kolonyal at imperyal na nakaraan ng maraming donor na bansa." (Ibid)

## Kolonyalidad ng kasarian

Itinuturing na isang mahalagang kategorya ang kasarian sa mga teoryang postkolonyal dahil may mahalagang papel ito sa paglikha ng kung ano ang naunawaan bilang tao. Sa buong kolonyalismo, ikinategorya ang mga tao sa mga tao at hindi lubos na mga tao, na nagpapahintulot sa isa na mangibabaw sa isa pa. Nakipag-argumento si Lugones na ito ay sa pamamagitan ng kasarian, at pagkatapos ay lahi, na itinatag ang 'di-pagkamakatao ng mga tao: ang puting taga-Europa ay ang buong tao; ang puting babaeng taga-Europa ay hindi gaanong ganap na tao at umiral lamang na may kaugnayan sa lalaki; at ang mga kolonisado at inalipin ay hindi gaanong tao hindi lamang dahil hindi sila puti; ito ay sa pamamagitan ng kanilang konstruksyon bilang lalaki o babae, at hindi lalaki o babae, na ang mga kolonisadong tao ay ginawang hindi tao (Lugones, 2008).

Gaya ng itinuturo ng maraming feminist na iskolar, hindi isang kategorya ang kasarian, ngunit isa na sumasalubong sa iba pang mga relasyon at sistema ng kapangyarihan, tulad ng lahi, uri, sekswalidad, bansa at kapansanan (Crenshaw, 1989). Samakatuwid, ito ay gumaganap ng isang mahalagang papel sa anumang postkolonyal at pagsusuri sa pag-unlad, halimbawa sa pamamagitan ng pagturo na ang mga konsepto ng pag-unlad ng 'Ikatlong Mundo na kababaihan' ay tinatrato ang mga grupong ito bilang mga pasibo na tatanggap sa halip na mga aktibong ahente (Mohanty, 2003).

## Mga hamon sa postkolonyalismo

Sa kabila ng kalakasan ng postkolonyal na kritika, itinuro rin na hindi sapat ang postkolonyalismo sa pagharap sa 'mga buhay na karanasan at materyal na katotohanan ng postkolonyalidad' (McEwan, 2019). Nakatuon ito sa wika at representasyon habang binabalewala ang mga buhay na katotohanan ng mga apektado ng mismong hindi pagkakapantay-pantay na itinuturo ng postkolonyalismo. Dahil nagtatrabaho ang napakarami sa mga kilalang iskolar nito para sa mga unibersidad sa Global North, 'inakusahan din ng pagiging institusyonal, na kumakatawan sa mga interes ng isang Western-based, metropolitan, intelektwal na elite [...] na nagpapatuloy sa pagbubukod ng mga kolonisado at inaapi' ang postkolonyalismo (iba't ibang mga may-akda sa McEwan, 2019). Kasabay nito, mayroong ilang mga postkolonyal na iskolar na nagtatrabaho sa mga unibersidad sa Global South, ngunit para isang hamon para sa mga ito ang pag-access ng mga kilalang akademikong journal. Ito ay hindi lamang para sa mga kadahilanang pangwika kundi dahil din sa sistema ng pag-

access sa mga akademikong journal mismo, na ang pulitika sa mga pagsusuri ng kapantay, kumakatawan ang mga demanda ng may-akda at landas sa mga publikasyon sa isang makabuluhang hadlang para sa mga iskolar mula sa Global South (bukod sa iba pa, tingnan ang: Bhaumik S. at Jagnoor J., 2019).

## 2. Ang nangingibabaw na diskurso at mga gawain ng makatao na inobasyon

---

Hindi bago ang inobasyon sa pagkamakatao. Ngunit may pagkakaiba sa pagitan ng inobasyon bilang resulta at unobasyon bilang proaktibo na sadyang proseso (Ramalingam, Scriven & Foley, 2009). Gaya ng sinabi ni Obrecht at Warner (2016), “Bagama’t ang inobasyon ay palaging isang intrinsic na aspeto ng makataong aksyon, ang sistematikong pagkilala at pag-aaral ng inobasyon ay kamakailan lamang, na nauugnay sa mas malawak na pagbabago sa aplikasyon ng mga makatao na aktor ng mga teorya sa pamamahala ng pagbabago mula sa labas ng sistema.

Ang mga kasalukuyang konsepto ng makatao na inobasyon ay madalas na natuntunon pabalik sa 'perya ng mga inobasyon' sa taunang pagpupulong ng ALNAP noong 2009, na sinundan ng isang maimpluwensyang papel, *Mga Inobasyon sa Internasyunal na Makataong Aksyon o Innovations in International Humanitarian Action* ( Ramalingam , Scriven & Foley, 2009). Itinatag ang Pondo sa Makataong Inobasyon sa Elrha noong 2011, at sa loob ng ilang taon, isang paglaganap ng mga pondo, programa at 'mga laboratoryo' ang lumitaw sa UN at mas malawak na makataong sistema ( Sandvik, 2017). Noong 2016, ang 'Pagbabago sa amamagitan ng Inobasyon' ay isa sa mga pangunahing tema ng Summit ng Pagkamakatao sa Mundo sa Istanbul, na nagtatatag ng konsepto sa gitna ng makatao na paggawa ng patakaran.

Upang maunawaan ang likas na kapangyarihan at dinamika ng awtoridad sa makatao na inobasyon, at ang kahulugan nito sa nangingibabaw na diskurso, makatutulong na suriin ang tatlong kilalang bahagi ng kritika:

- kapangyarihan laban sa paglalaan ng mga mapagkukunan
- paano nabubuo ang mga problema at solusyon
- ang mga pamamaraan at diskarte na itinuturing na nasa loob ng makataong inobasyon.

### Kapangyarihan sa mga mapagkukunan

Noong 2017, natuklasan ng isang pandaigdigang pagmamapa ng makatao na pananaliksik at ecosystem ng inobasyon na naka-headquarter sa Europa at North America karamihan sa mga tagapondo ng pananaliksik at inobasyon at mga tumatanggap ng pondo, na may mataas na konsentrasyon sa UK at US (Gelsdorf et al, 2017). Ipinapakita ng mas kamakailang pananaliksik na ang mga lokal na NGO at CSO sa mga bansang tumatanggap ng tulong ay nakagawa ng mas mababa sa 1% ng dami ng makataong pananaliksik at mga inobasyong output na nakikita sa pamamagitan ng desk-based na pagsusuri (Elrha, paparating na).

Iminumungkahi ng mga natuklasang ito na hindi sapat na nakaka-access ng mga mapagkukunan ng pagpopondo ang mga lokal na NGO at CSO para sa makataong

pananaliksik at pagbabago, at na kulang sa representasyon ang kanilang trabaho sa loob ng mapagkukunang materyales. Ito ay sumasalamin sa naunang binanggit na konsepto ng 'firsting' ng mga iskolar sa Global North, kung saan maaaring hindi makilala ang mga inisyatiba ng inobasyon na lokal o rehiyonal dahil hindi sila natuklasan, ginawa o pinondohan ng mga propesyonal mula sa Global North.

Dahil ang 'makatao na inobasyon' ay pangunahing binubuo at hinahatulan ng mga aktor sa Global North, mapagtatalunan na nagpapanatili ng kapangyarihan ang malalaking organisasyon na naka-headquarter sa Global North sa mga mapagkukunan at higit na nakuha ang mga benepisyong kaalaman na nabuo sa pamamagitan ng makatao na inobasyon. Nagpapanganib sa Global South na mananatili sa lugar kung saan inilalapat ang mga inobasyon ngunit kung saan nananatiling pasibo na mga tumatanggap ng bahagi ng kaalamang ito, na may pinababang pagpapasya sa sarili ang mga lokal na organisasyon.

### Pagbalangkas ng mga problema at solusyon

Iminumungkahi ni Kristin Sandvik (2017) na ang pangunahing tampok ng makatao na inobasyon, "ay ang matatag na pagliko patungo sa merkado at bagong teknolohiya bilang mga catalyst para sa pagbabago at pagpapabuti sa makatao na larangan." Ito, ay nangangahulugan na "ang paraan kung saan binabalangkas ang mga problema, iminungkahi ang mga solusyon, at malaki ang pagbabago ng pagkuha ng mga stakeholder ng kaugnayan at kredibilidad... ang pagbibigay-diin sa panlipunang hustisya, pagbibigay-kapangyarihan, at wala ang pakikilahok na binibigyang-diin ng mga pamamaraang nakabatay sa karapatan" (ibid).

Si Tom Scott-Smith (2016) ay katulad din na kina-characterise ang makatao na inobasyon bilang 'makataong neophilia' na naglalagay ng teknolohiya at 'neoliberal' na pagtitiwala sa mga merkado sa sentro ng mga pagsisikap na humimok ng pagbabago. Ipinangatuwiran niya na "nagpapababa ng mga kumplikadong makatao na problema, na nangangailangan ng pakikipag-ugnayan sa pulitika at may makabuluhang anggulo sa lipunan, sa pagkaloob ng mga materyal na kalakal ang mga inisyatiba ng inobasyon. Sa kanilang pinakamasama pinagsasama nila ang labis na sigasig na may kakulangan sa pag-unawa; malayo sa pagiging 'nakakabago ng laro', nag-aalok lamang sila ng katamtamang mga pagpapabuti sa buhay ng mga tao" (ibid).

Makikita ang pag-unawa sa produkto at nakasentro sa teknolohiyang sa ulat ng 2022 *Ang Istado ng Makataong Sistema (The State of the Humanitarian System)* ng ALNAP na kasabay ng pagbanggit ng mga inobasyon mula sa mga di-tradisyonat at lokal na aktor, ay nagbibigay-diin sa mga inobasyon sa pagpapatakbo mula sa mga internasyonal na aktor, tulad ng mga pagpapabuti sa mga sistema ng impormasyon at digital na mga teknolohiya ng pagtitipon-ng-data, at mga pagbabago sa programa tulad ng mga solusyon sa EdTech at biometric card para sa mga pamamahagi ng voucher, pagkain at NFI (ALNAP, 2022).



## Mga pamamaraan at diskarte

Nakikipagtalo si Mark Duffield (2019) na nakita ang disenyo ng supplant na pulitika ang agenda ng makatao na inobasyon. Hina-highlight ni Andrea Jiminez at Tony Roberts (2019) ang impluwensya ng Silicon Valley sa mga karaniwang konsepto at pag-unawa sa inobasyon. Tinutukoy nila ang istilong Silicon Valley na diskarte bilang "mga hackathon at pitching na mga kaganapan na...nagsusuri ng mga inobasyon sa mga tuntunin kung ang mga ito ay patentable, mapagkakakitaan, o nasusukat, at kalkulahin ang halaga ng mga inobasyon bilang pagbalik ng dolyar sa mga pamumuhunan."

Sa katunayan, nagmula sa Silicon Valley ang diskarteng 'lean startup' na - na humihikayat ng mabilis na pag-eksperimento at pagsubok ng gumagamit - ay ginamit para ilarawan ang isang buong henerasyon ng pagpopondo at suporta para sa makatao na inobasyon (McClure, 2019). Si Ann Mei Chang, isang dating ehekutibo ng Google at Chief Innovation Officer sa USAID, ay naglathala ng isang aklat na tinatawag na Lean Impact (2019) na tahasang kumukuha mula sa mga pag-aaral ng kaso sa sektor ng pag-unlad at mga makataong sektor. Nagbigay-alam ang kanyang aklat ng suporta para sa Frontier Technologies Hub ng Dayuhang, Commonwealth & Development Office ng UK (Vigoureux, 2020).

Ang mga diskarte na pinangungunahan ng disenyo tulad ng 'pag-iisip ng disenyo', 'disenyong nakasentro sa tao' at 'disenyong nakasentro sa gumagamit' ay itinaguyod lahat bilang mga paraan para mapabuti ang mga makataong kasanayan at magdala ng makabuluhang pagsali sa mga taong apektado ng mga krisis sa pagdidisenyo ng mga produkto at serbisyong makatao.<sup>4</sup> Ang ilang mga makataong tagapondo at tagapagpatupad ay tahasang gumamit at nagsulong ng mga pamamaraang ito, kasama ang mga halimbawa kasama ang Elrha's User-Centred Sanitation Challenge (Sandison, 2017), Start Network at CDAC Network's Disaster and Emergency Preparedness Program Innovation Labs (DEPP Labs) (Konda et al, 2019), at ang Mobile for Disaster Fund ng Global System for Mobile Communications Association (Hamilton et al, 2020).

---

<sup>4</sup> Tingnan ang Bourne (2019) para sa karagdagang pagkahati-hati ng mga konseptong ito at ang kanilang aplikasyon sa mga sektor ng pag-unlad at makatao.

### 3. Pag-reimagine ng makatao na inobasyon

---

Ang CLIP – at ang mga nauna dito gaya ng Start Network at ang DEPP Labs ng CDAC Network at ang trabaho ng Elrha kasama ang mga miyembro ng ADRRN – ay nagbibigay ng pagkakataong muling suriin ang kahulugan at kasanayan ng makataong inobasyon. Binabalangkas ng mga sumusunod na seksyon ang mga pananaw ng mga kasosyo sa pagpapatakbo ng CLIP gaya ng ipinahayag ng kanilang (karamihan ay babae) na mga koponan ng pamumuno.

#### ASECSA – Asociación de Servicios Comunitarios de Salud (Guatemala)

Mahusay na nakabatay sa feminism, kasarian at postkolonyal na kritika ang pangkat ng pamumuno ng ASECSA sa Guatemala. Nakaugat ang aming pananaw sa malakas na ipinahayag na pangako sa Mayan cosmovision at sa pilosopiyang *buen vivir* ng Latin America. Sa loob ng pilosopiyang ito, hindi naiisip sa isang indibidwalistikong kahulugan ang kagalingan, ngunit kinikilala bilang "posible lamang sa loob ng isang komunidad. Higit pa rito, sa karamihan ng mga diskarte nauunawaan ang konsepto ng komunidad sa pinalawak na kahulugan, para isama ang kalikasan" (Gudynas, 2011).

Bumabalik ang pagkakaroon ng Guatemala sa kolonisasyon ng mga Espanyol, kaya nakikita mismo ng ASECSA ang kalagayan bilang isang kolonyal na istruktura na nagpataw ng partikular na paraan ng pag-iisip at pagkatao, at naghangad na alisin ang pagkakakilanlan ng mga Katutubo. Lumikha ang genocidal, rasista, mapagtangi at makaamang kalagayan ng sitwasyon kung saan nahihirapan ang mga katutubong komunidad sa paggamit ng mga pangunahing karapatan tulad ng buhay, kalusugan, edukasyon, pabahay, trabaho at marangal na suweldo.

Sa kontekstong ito, tinitingnan ng ASECSA ang CLIP bilang isang makapangyarihang bagong paraan para labanan ng mga katutubong komunidad ang status quo. Naglapat ito ng lubos na pakikilahok na diskarte na kinasasangkutan ng malalim na pag-uusap sa pamamagitan ng CLIP at samang samang pagninilay, na sumusuporta sa pakikilahok ng mga miyembro ng komunidad na madalas na naiwan sa mga kolektibong desisyon, partikular na ang mga kababaihan, kabataan, bata at matatanda.

Sa pamamagitan ng pagpapatupad ng isang diskarte na nakatutok sa mga pananaw at aksyon ng komunidad, nakita ng ASECSA ang mga tao na nagsimulang kritikal na suriin ang kanilang katotohanan at ang mga pinagbabatayan nito. Ang ganitong uri ng inklusibo at sama-samang pag-aaral, pag-oorganisa at aksyon, na nag-uudyok sa mga miyembro ng komunidad na maghanap para sa kanilang sariling mga solusyon, ay lumikha ng isang dinamika kung saan nagsimulang kilalanin ang kanilang sarili bilang mga paksa ng mga karapatan ang mga dating isinasantabi na tao.

Kaibahan sa karaniwang paraan ng pagtatrabaho sa mga non-government na organisasyon (NGO) ang diskarte ng CLIP, kung saan paunang tinukoy ang mga proyekto at inihahatid pagkatapos sa mga komunidad na may maliit na pakikilahok ng mga taong idinisenyo para makinabang. Naging isang sasakyan ang makatao na inobasyon kung saan ang mga komunidad kung saan nakikipagtulungan ang ASECSA ay maaaring magsalita at makipagbangayan sa estado, na isang mas agarang mapang-aping kolonyal na kapangyarihan kaysa sa internasyonal na makataong sektor sa Guatemala.

### CDP – Sentro para sa Kahandaan sa Sakuna (Pilipinas)

Nangunguna ang CDP sa nakabase sa komunidad na klima at pagbabawas ng panganib sa kalamidad (DRR) at pamamahala sa loob ng mahigit 20 taon. Naobserbahan namin ang malinaw na kolonyal na dinamika ng kapangyarihan sa internasyonal na makataong sektor habang nagpapasya ang Global North kung anong mga isyu ang susuportahan at kung saan. Nagreresulta ito sa pag-unlad na hinuhubog ng mga may mapagkukunan, sa halip na mga bansang 'tatanggap'.

Kadalasang hindi balanse ang ugnayan sa pagitan ng pandaigdigang donor at mga lokal na NGO na nangunguna sa Pilipinas. Maaaring isang kasosyo sa pagpapatupad o isang subcontractor ng mga serbisyo ang mga lokal na NGO at maihahatid na kailangan ng mga donor, ngunit bihirang tratuhin bilang mga eksperto. Habang inilalagay sa pamamahala sa pagpapatupad ng mga proyekto ang mga lokal na NGO, hindi sila bahagi ng pagdidisenyo ng mga ito o pagtatakda ng agenda. Ito ay may direktang implikasyon sa pagpapatuloy ng trabaho ng CDP dahil humahadlang ang pasibo na posisyon ng tatanggap sa pangmatagalang pagpapalano. Binabalangkas ng mga donor mula sa Global North ang nais na resulta at iniwan ang mga lokal na NGO na magsumite ng mga panukala para ipakita ang mga priyoridad na ito.

Para sa CDP, mayroong malinaw na pamamahagi ng mga tungkulin sa mga makataong aktor na sumasalamin sa mga dating kolonyal na linya ng kapangyarihan. Nangangahulugan ito na walang gaanong masasabi sa pagtatakda ng pokus ng tulong sa kanilang bansa ang mga lokal o rehiyonal na

aktor tulad ng CDP, na ginagawang walang boses ang mga komunidad na direktang apektado ng kanilang trabaho.

Sa katulad na paraan sa ASECSA, nakikita ng CDP ang CLIP bilang isang pagkakataon na mag-decolonize. Sa katunayan, sumasabay ang lokalisasyon sa pamamagitan ng makataong inobasyon sa dekolonisasyon sa pamamagitan ng:

- pagbibigay kapangyarihan sa mga komunidad para matukoy ang mga problema at priyoridad para sa kanilang sarili
- umaakit sa mga lokal na aktor na lumahok sa iba't ibang yugto ng pagbabago
- pagbabahagi ng kapasidad at pagkatuto sa pamamagitan ng mga aktibidad na ito.

May potensyal na magbigay-buhay sa isang masiglang komunidad na hindi na nakikita ang sarili bilang tumatanggap lamang ng tulong ang lahat ng elementong ito ng inobasyon na pinamumunuan ng komunidad. Ang pagkilala na may mga ari-arian na dadalhin sa talahanayan ang mga komunidad - kabilang ang pinansiyal, hindi pinansiyal, kapital ng tao at panlipunan - ay nagbubuo ng kumpiyansa na igiit at ipatupad ang mga solusyon na pinangungunahan ng komunidad.

Dahil sa naglilimita na mga parametro at kundisyon ng tulong, gumagana ang CDP para matiyak na naaayon sa pangkalahatang layunin ng pagbibigay-kapangyarihan sa komunidad ang pagpopondo at pagpapatupad ng proyekto. Ito ang pangunahing dahilan kung bakit bumuo ang CDP ng mga pakikisali na diskarte at inilagay ang mga ito sa sentro ng bawat pakikipag-ugnayan. Sa simula, pinangunahan ng CDP ang inklusibong nakabase sa komunidad na DRR at pamamahala sa buong Pilipinas sa lahat ng mga proyekto nito at mga kasosyong komunidad, na naglalalatag ng mga pundasyon para sa mga pagtatasa, pagpapalano at aksyon ng panganib na pinangungunahan ng komunidad.

Tinatanggap din ng CDP ang hamon na maging tulay ng mga nagpopondo/facilitator at mga komunidad. Sa antas ng komunidad, nangangailangan ng mga solusyon ang mabuting kasanayan sa lokal na pag-unlad na may kaalaman sa panganib at dapat na hikayatin ang suporta sa pagpopondo o pahasayin – hindi limitahan – ang potensyal ng komunidad. Hinihikayat ng CDP ang mga nagpopondo/facilitator na magtrabaho nang may kakayahang umangkop batay sa mga lokal na adhikain, habang nananatiling mulat sa pangmatagalang layunin ng bawat proyekto para ang organisasyong pangkomunidad, pamahalaan at pribadong mga kasama ay makapaghatid ng mga napapanatili at maaaring kopyahin na mga solusyon.

## YEU – Yunit ng Emerhensya ng Yakkum (Indonesia)

Tinatanggap ng YEU ang pag-iisip tungkol sa kolonyalismo sa paraang tinalakay sa papel na ito. Gaya ng tala nina Kapoor at Rahmawati (2022), nahaharap ang YEU ng ilang hamon kapag nakikipagsosyo sa mga organisasyon at donor ng Kanluran, tulad ng mga mekanismo ng pagsunod sa hindi naaangkop sa kultura, “pababa sa pagpapahalaga sa mga lokal na kasanayan, kaalaman, at karanasan, at pagtutok sa iisang-daan na 'pagbuo ng kapasidad ' kaysa sa kapwa pag-aaral.”

Halimbawa, kapag nagtatrabaho sa sektor ng makatao na tulong, karamihan sa mga pamamaraan ng pagsusuri, diskarte at kasangkapan tulad ng mga log frame, mga kasangkapan sa pagkolekta ng data at mga ulat sa pagsasalaysay ay pinagtibay mula sa literatura ng pag-unlad ng Global North. Nagbibigay ng maliit na espasyo ang karamihan para sa mga lokal na aktor para maging flexible at malikhain sa paggamit ng mga lokal na diskarte sa paggawa ng kaalaman, halimbawa, pagkukuwento o pagkanta. kinikilala ng YEU ang isang antas ng epistemic na kawalan ng katarungan; ilang mga kultural na anyo ng kaalaman lamang ang 'nagbibilang' habang ang iba ay idineklara na hindi wasto o hindi sapat.

Nangyayari rin ang epistemic na in hustisya kaugnay sa mga kinakailangan ng proyekto na nakabatay sa isang 'pandaigdigang pamantayan' nang walang lokal na konsultasyon at pagsusuri sa konteksto. Halimbawa, nagtayo ang YEU ng pasilidad ng tubig, sanitasyon at kalinisan na pinondohan ng isang donor mula sa Global North. Sa Indonesia, tulad ng sa maraming iba pang bahagi ng mundo, hindi nagaganap sa parehong silid ng banyo ang paghuhugas ng kamay. Gayunpaman, ito ay isang pang-internasyonal na pamantayan sa kalinisan at kaya hindi pumasa sa pagsusuri ng donor ang pasilidad ng YEU, kahit na natugunan nito ang lahat ng lokal na pamantayan.

Bagama't maaaring ipangatuwiran ang mga internasyonal na pamantayan sa kalinisan na isang magandang bagay sa pangkalahatan, kapansin-pansin ito na tinatasa lamang sa pagkakaroon nito sa oras ng inspeksyon kung tumutupad ang isang bagay sa isang pandaigdigang pamantayan sa kalinisan, hindi batay sa kung ginagamit ito sa inilaan na paraan. Nag-aalok ang CLIP ng pagkakataon para matiyak na naaangkop sa mga pagbabago ang huli.

## 4. Isang daan pasulong

---

Gaya ng nabanggit sa itaas, tungkol sa pag-unawa at paghamon sa kapangyarihan ng mga ideya, kaalaman at institusyon ang postkolonyal na kritika. Sa kaso ng makataong inobasyon, higit na binuo sa Global North ang kahulugan nito, at nailalarawan sa pamamagitan ng nakabase sa merkado na mga diskarte at isang Silicon Valley-inspired na pagtuon sa entrepreneurship at disenyo. Bilang isang konstruksyon na higit na binuo sa mga internasyonal na ahensya na nakabase sa Global North, higit na napanatili sa Global North ang kapangyarihan sa paglalaan ng mapagkukunan, kasama ang mga benepisyo ng paggawa ng kaalaman.

Ngunit hindi iyon ang katapusan ng kuwento. Ang pagsasanay ng double-loop na pag-aaral ang isang sentral na prinsipyo ng makatao na agenda ng inobasyon, na nagsasangkot ng "pagninilay sa pagiging angkop ng mga umiiral na kasanayan, patakaran at pamantayan sa loob ng isang organisasyon" (Ramalingam, Scriven at Foley, 2009). Hindi nag-uutos ng isang partikular na diskarte o hanay ng mga kasangkapan ang prosesong ito ng pagmuni-muni at muling pagsasaalang-alang ng mga umiiral na kasanayan. Pinanghahawakan nito ang potensyal para sa mga bagong puwang na lumabas, kasama ng mga bagong kahulugan ng makatao na inobasyon.

Sa pamamagitan ng kahulugan, hinahangad ng CLIP na i-flip ang mga tungkuling karaniwang nakikita sa makatao na tulong. Sa halip na isang aktor mula sa Global North na nagpapataw ng mga programa at proyekto sa mga organisasyon o komunidad sa Global South, ang mga komunidad na manguna sa paghahanap ng mga makabagong solusyon sa mga hamon na kanilang kinakaharap, at magabayan sa prosesong iyon ng mga lokal na organisasyon na may direktang link sa mga komunidad na iyon ang layunin ng CLIP. Nananatili sa background bilang mga donor at facilitator ang mga kasosyo sa Global North – Elrha, Start Network at ang ADRRN Tokyo Innovation Hub.

Tulad ng ipinapakita ng papel na ito, nagdadala ng iba't ibang mga pag-unawa at pananaw sa makataong sektor sa pangkalahatan, at partikular na makatao na inobasyon ang bawat kasama ng CLIP. Kailangan nating lahat na tanungin ang mga pagpapalagay at may pag-aaral na gawin. Sama-sama, nilalayon naming mag-alok ng alternatibo sa nangingibabaw na kahulugan ng makatao na inobasyon ngayon. Sa pag-iisip na iyon, natukoy namin ang apat na pangunahing magkakaugnay na katangian ng aming pagsasanay sa loob ng CLIP na sumasailalim sa aming mga pagsisikap na muling isipin ang makatao na

inobasyon bilang isang paraan ng pagpapaunlad ng lokalisasyon at lokal na pamumuno.

## Inobasyon sa lokal na paggawa ng desisyon

Pangunahing binuo ng Elrha at Start Network ang paunang panukala para sa CLIP, sa talakayan sa Foreign, Commonwealth & Development Office ng UK, at may input mula sa ADRRN Tokyo Innovation Hub. Ngunit inilipat sa CDP, YEU at ASECSA ang paggawa ng desisyon ng CLIP tungkol sa estratehikong prayoritasyon at paglalaan ng pagpopondo sa antas ng bansa at komunidad. Bagama't dapat na ilaan ang pagpopondo sa 'makabagong ideya', nag-iiwan ito ng makabuluhang kalayaan sa pagkamalikhain para magpasya kung paano at saan mamumuhunan.

Sa buong CLIP kami ay nasa isang paglalakbay kami para ipamahagi ang kapangyarihan sa aming mga desisyon sa pagpopondo at ang aming suporta sa makatao na inobasyon, kabilang ang sa pamamagitan ng paggamit ng pakikisaling paggawa ng gawad. Sumasalamin ang aming paglalakbay sa ulat ng GrantCraft tungkol sa paglipat ng kapangyarihan sa pamamagitan ng pakikisali na paggawa ng kaloob, na naglalarawan kung paano binabago ng pakikisali na paggawa ng gawad ang papel ng mga nagpopondo "mula sa mga tagapamagitan ng kung ano ang ginagawa sa mga facilitator ng isang proseso kung saan nakikipagtulungan sila sa iba pang mga organisasyon at hindi gumagawa ng kaloob para magtalaga ng mga prayoridad at pagkilos" (Gibson, 2018).

Ang proseso ng pagbabagong ito ay naiiba sa bawat bansa ng CLIP, na may pondong ibinahagi sa pamamagitan ng mga hiningi para sa mga kalahok sa mga proyekto sa Guatemala, at sa pamamagitan ng mga gawad sa Pilipinas at Indonesia.

Sa Guatemala, ginamit ng ASECSA ang mga kaganapan sa pakikipag-ugnayan sa komunidad, kabilang ang mga pag-install ng sining, upang pagsama-samahin ang mga miyembro ng komunidad sa mga partikular na problema. Isang komite ng komunidad, kabilang ang mga kinatawan mula sa ASECSA, mga awtoridad sa munisipyo at lokal na pamahalaan, pagkatapos ay pumili kung aling mga hakbangin ang tatanggap ng patuloy na suportang pinansyal.

Sa Pilipinas, hinangad ng CDP na balansehin ang isang diskarte na pinangungunahan ng komunidad na may mga pagsisikap na makisali at matiyak ang pagbili mula sa mas malawak na hanay ng mga stakeholder. Nagsasangkot ang multi-stage na proseso nito ng isang paunang pagsusuri ng mga kawani ng CDP bago nagpaalam sa pagpili ang isang kasunod na nakapuntos na proseso ng shortlisting. Binabalanse ng prosesong ito ang pagsusuri ng isang panel ng



kinatawan ng komunidad (na may timbang na desisyon na 45%), pagsusuri ng mga kasamahan sa pagitan ng mga naka-shortlist na aplikante (22%) at pagsusuri ng mga taong may teknikal na kadalubhasaan na nauugnay sa proyekto (33%). Sa Indonesia, gumagamit ang YEU ng katulad na diskarte sa pagsangkot ng pambansa at lokal na pamahalaan at iba pang mga organisasyon ng samahang sibil, na kumakatawan sa mga sektor ng kapansanan, makatao, batay sa pananampalataya, akademiko at DRR.

## Inobasyon na may kinalaman sa pulitika

Tulad ng sinabi ng Alyansa ng Internasyunal na Pag-unlad ng Inobasyon, "Ang Inobasyon... ay likas na pampulitika... Ang ibig sabihin ng Innovation ay pagbabago sa status quo, at maaaring mangahulugan ito ng pagkawala ng mga pribilehiyo para sa ilan" (Kumpf, Strandberg & Barkell, 2021). Dagdag pa, nagpapahiwatig ang alyansa ng mga naunang sentimyento tungkol sa impluwensya ng mga diskarte ng Silicon Valley sa kung paano nauunawaan ang pagbabago sa Global North, at ang pagsasantabi ng "mga kilusang panlipunan, mga katutubong komunidad, mga innovator sa katutubo at iba pang mga manlalaro mula sa Global South na nagpapatuloy sa iba't ibang mga diskarte sa pagbabago at nagpapakita ng iba't ibang mga pananaw para sa hinaharap." (ibid).

Sa loob ng CLIP, nagkaroon ng epekto ang diskarte sa inobasyon na pinangungunahan ng komunidad sa paglikha ng isang bagong espasyo na may puwang para sa aspetong pampulitika ng pag-oorganisa at aktibismo ng komunidad gayundin ang paglinang ng social entrepreneurialism at paglutas ng problema. Sa Pilipinas, nagbigay ang pagtutok ng CDP sa inobasyon na pinamumunuan ng komunidad sa mga komunidad ng isang sasakyan kung saan makatutulong ang pakikipag-ugnayan sa mga yunit ng lokal na pamahalaan. Nagbigay din ito ng antas ng kakayahang makita at sama-samang lakas kung saan maaaring hamunin ng mga komunidad ang mga awtoridad at hangarin na protektahan ang kanilang mga karapatan bilang mga mamamayan.

Sa kaso ng ASECSA sa Guatemala, hinikayat at sinusuportahan ang mga miyembro ng komunidad na tingnan ang kanilang mga sarili bilang mga paksa ng mga karapatan sa pamamagitan ng pakikipag-ugnayan sa programa, at mas nagagawa nilang bumuo ng mga bagong pananaw sa kanilang sitwasyon sa pamamagitan ng pag-unawang ito at kapangyarihan na ma-access ang kanilang mga karapatan. At kaya, habang nakatuon ang aming gawain sa loob ng CLIP sa aktwal na paglikha ng mga makabagong produkto, ideya, serbisyo para tugunan ang mga problemang nauugnay sa makataong tulong, ang proseso ng gawaing ito ay ang pag-oorganisa ng komunidad sa loob ng isang espasyo ng kolektibong pag-iisip na nakikipag-ugnayan nang malakas sa mga stakeholder sa estado gayundin sa internasyonal na sektor ng tulong.



Mahalagang tandaan na ang anyo ng masigla at makapangyarihang komunidad na inilarawan ng ASECSA at CDP, kung saan hinihikayat ang mga tao na lutasin ang sarili nilang problema nang hindi umaasa ng tulong mula sa labas, ay hindi karaniwan sa pangkalahatan – ngunit hindi ito karaniwan sa loob ng mga limitasyon ng sektor ng tulong. Mula sa pananaw na ito, lumilikha ang inobasyong pinamumunuan ng komunidad ng medyo bagong espasyo, na maaaring magkaroon ng aktibismo gayundin ang gawaing pag-unlad na napapanatili at sama-sama para sa mga komunidad, at kung saan maaaring mangyari sa estado, sa kabila ng estado, at maging sa pagsuway sa estado ang pakikipagtulungan. Sa madaling salita, nagbubukas ito ng paraan ng paggawa, kung saan matutukoy ng mga komunidad ang kanilang sariling mga pangangailangan, magmungkahi ng mga solusyon, at aktibong hamunin ang kolonyalismo sa proseso.

### Inobasyon na nakikinig, at kumikilala sa kapangyarihan ng, mga komunidad

Gaya ng ipinahayag ng CDP, YEU at ASECSA, lumikha ang CLIP ng isang bagong paraan ng pakikipagtulungan sa mga komunidad, kung saan aktibo silang inaanyayahan na magsalita at - mahalaga - ay parehong pinakikinggan at sinusupportahan para kumilos. Kabaligtaran ito sa mga tradisyonal na diskarte kung saan idinisenyo at ipinapatupad ang mga proyekto ng komunidad nang walang malalim na lokal na konsultasyon at pakikipag-ugnayan, kadalasan ng mga tagalabas. Ayon sa CDP, YEU at ASECSA, lumikha ang pagbabagong ito sa pananaw na ang isang plataporma na magagamit ng mga miyembro ng komunidad para magsalita at itulak pabalik laban sa pagpapabaya ng sektor ng tulong at/o ng gobyerno.

Dahil dito, pinahihintulutan ng diskarte sa inobasyon na pinangungunahan ng komunidad, at pinipilit pa nga, ang aktibong pakikipag-ugnayan sa mga komunidad, na nakasentro sa paggalang sa kaalaman at karanasan ng mga taong apektado ng krisis, kabilang ang mga Katutubo at minoryang komunidad. Isang magandang halimbawa ito kung paano ang makatao na inobasyon, kapag inilapat nang lokal at maagap, ay maaaring magsama ng mga dekolonyal na aspeto.

Gaya ng nauna nating isinulat, mahalaga ang pakikipag-ugnayan sa postkolonyalismo dahil humaharap ito sa atin sa malalim na kolonyal na kapangyarihang istruktura ng pag-unlad at tulong. Ipinapakita nito sa atin na hindi lamang produkto ng Europa o US ang sektor, ngunit malalim itong hinubog ng mismong paglaban at ahensya sa loob nito. Sa madaling salita, ang isa sa mga paraan sa pag-alis ng paralisis kung minsan ay nararamdaman kapag naghahangad na i-decolonize ang makatao na tulong ay upang maunawaan ang radikal na kahalagahan ng pagbawi ng mga boses, kaalaman, at pananaw ng

mga marginalized at inaapi. Nagbibigay ng posibilidad na ito ang mga espasyo ng inobasyon na nilikha ng ASECSA, CDP at YEU.

Ang ASECSA, sa partikular, ay nagsasaad na humantong ang mga workshop at aktibidad ng komunidad nito sa mga miyembro ng komunidad na karaniwang hindi nagmumungkahi ng mga ideya o nagsasalita - tulad ng mga kababaihan, kabataan at matatanda - na unti-unting nagsisimulang gumawa ng mga solusyon sa komunidad. Sa ilang mga kaso, kumuha ng mga tungkulin sa pamumuno ang mga kababaihan, na hindi akalain bago ang CLIP. Unti-unting nagsimulang magbago ang anyo ng mga komunidad na kanilang pinagtatrabahuhan bilang resulta ng pagtukoy ng mga kasama ng CLIP sa kanilang mga diskarte sa kani-kanilang mga komunidad, at pagpapatupad ng pamamaraang ito sa paglipas ng panahon.

Ang hamon sa pagtatangkang mag-aplay ng kritikal na postcolonial lens sa trabaho ng CLIP ay para makuha ang tamang balanse sa pagitan ng epistemic reconstitution (Mignolo, 2017) at pagkuha ng lokal na kaalaman para sa kapakinabangan ng Global North na walang ibinigay na kapalit. Ang pagsisikap na hawakan ang kritikal na lente ng mga postkolonyal na kritika sa makatao na inobasyon at para mabawi at makisali sa kaalaman ng komunidad ay isang patuloy na proseso na makakatulong sa atin na magsimulang makilala ang multi-layered na konsepto ng kasarian, o intersectionality (Crenshaw, 1989). Naglalarawan ang konseptong ito sa katotohanan na nakikipagpunyagi ang ilang kababaihan laban sa parehong seksistang pang-aapi sa loob ng kanilang komunidad at pang-aapi ng estado bilang mga babaeng miyembro ng Katutubo o mga relihiyosong komunidad, o pang-aapi mula sa mga lokal na munisipalidad bilang mga aktibistang pampulitika.

Naniniwala kami na nagbibigay ang mga paraan kung saan ipinatupad ng ASECSA, CDP at YEU ang mga konsepto ng makatao na inobasyon na nakuha sa pamamagitan ng CLIP ng puwang sa pagpapakumplikado sa mga sistema ng mga pamayanang pang-aapi ay laban, na kinakailangan kung gusto nating harapin ang mga ito. Nagbibigay-daan ang kanilang paraan ng pagtatrabaho sa mga komunidad at inobasyon sa mga kababaihan - kapwa ang mga kababaihan na nangunguna sa mga koponan ng pakikipagtulungan at pati na rin ang mga kababaihan sa mga komunidad - na manirahan sa isang aktibong papel sa gawaing pagpapaunlad. Hinahamon nito ang parehong monolitikong pag-unawa sa 'Ikatlong Mundo na kababaihan' bilang mga pasibong bagay na naghihintay ng pag-unlad (Mohanty, 2003) gayundin ang pinakahuling ideya ng kababaihan bilang 'hyper-masigious, entrepreneurial agents' (Wilson, 2013) na ang 'pagbibigay kapangyarihan' ay hindi isang tanong ng hustisya, ngunit simpleng ng matalinong ekonomiya.

## Inobasyon na nakabatay sa lakas

Higit na hinihimok ang makataong tulong ng kaisipang nakabatay sa pangangailangan (o kakulangan), na nagmula sa pangunahing misyon ng pagbibigay ng agarang tulong na nagliligtas sa buhay sa mga taong apektado ng krisis. Ngunit sa masalimuot na matagal at paulit-ulit na mga krisis, ang mindset na ito - na nabuo sa agarang gawaing nagliligtas-buhay - ay maaaring hindi mapag-aalinlanganan at maging default, kahit na nangangailangan ng ibang diskarte ang mga pangyayari.

Itinatag ang CLIP sa pagkilala na may mahahalagang lakas at pag-aari na nagbibigay sa kanila para manguna sa disenyo ng mga lokal na inisyatiba at aktibong lumahok sa paggawa ng desisyon para suportahan ang emerhensiyang katatagan at pagtugon ang mga komunidad. Layunin ng mga kasosyo ng CLIP na makilala ang mga tao bilang kapantay sa halip na mga benepisyaryo. Ang mga diskarteng ito na nakabatay sa lakas (o nakabatay sa asset) ay nagmula din sa pag-iisip ng inobasyon, na may mga konsepto tulad ng 'inobasyon ng nangungunang gumagamit' o 'dinidirekta ng gumagamit na inobasyon' na naglalarawan sa maraming halimbawa ng mga bagong produkto at serbisyo na iniangkop at binuo ng mga user mismo.

Umaalingawngaw sa buong CLIP ang kaisipan na ito na nakabatay sa lakas. Sa Pilipinas, tumutukoy ngayon ang CDP ng mga komunidad bilang mga kasama sa halip na mga benepisyaryo. Nauugnay ang pagbabagong ito sa konsepto ng *bayanihan*, isang salitang nakabatay sa Tagalog na maluwag na isinasalin bilang "kolektibong kooperasyon" o "kooperatibang aksyon" (Ealdama, 2012). Madalas na hinihingi ang *Bayanihan* pagkatapos ng mga krisis, kasama na si Pangulong Benigno Aquino III na nanawagan sa lahat ng Pilipino na isagawa ang diwang ito bago humagupit ang Bagyong Haiyan (Su & Mangada, 2016).

Yolanda Ealdama, Associate Professor sa Unibersidad ng Pilipinas, ay nagtataguyod para sa bayanihan bilang isang diskarte na nakabatay sa lakas sa gawaing panlipunan, na binibigyang-diin ang mga kasanayan at kakayahan ng mga tao at komunidad kaysa sa kakulangan nila (Ealdama, 2012). Sa pagbuo ng pamamaraang ito, gumagamit si Ealdama ng ilang kaugnay na konsepto ng Katutubo, kabilang ang *kakugui* ("para maisagawa ang gawain ng isang tao nang may katuwiran nang hindi nakakasira sa kapaligiran"), *patugsiling* ("para tingnan ang mga bagay sa pamamagitan ng bintana ng konsensya ng isang tao, para ilagay sa pansariling relasyon sa iba") at *tao* ("ang halaga at dignidad ng tao") (ibid).

# Konklusyon

---

Ano, kung gayon, ang kahulugan ng makatao na inobasyon? At anong papel ang ginagampanan nito sa pagpapatibay ng kolonyalidad, o pagsuporta sa mga gawaing dekolonyal? Sa isip ng mga kritiko nito, kumakatawan ang makatao na inobasyon sa isang agenda na hinihimok ng internasyonal na komunidad ng tulong na naglalagay ng teknolohiya at mga ideolohiyang nakabatay sa merkado sa gitna ng mga pagsisikap na humimok ng pagbabago. Bagama't may katotohanan ang mga hamong ito, kasabay nitong totoo na maaaring lumikha ng espasyo ang inobasyon para sa mga alternatibong paraan ng pagtatrabaho, kabilang ang mga diskarte na pinangungunahan ng komunidad na nagbibigay-daan para sa ibang hanay ng mga prayoridad.

Kinikilala namin ang tensyon sa pagitan ng pagiging lokal o pinamumunuan ng komunidad at pagiging naka-embed sa isang katawan ng kaalaman na pangunahing ginawa ng mga propesyonal at iskolar mula sa Global North, batay sa mga konsepto na pangunahing nagmula sa pag-aaral ng inobasyon sa pribadong sektor. Ang pagkilala sa pag-igting na ito ay nangangahulugang hawakan ito, yakapin ang kaguluhan nito, at kilalanin na hindi natin ito malulutas nang madali. Nangangahulugan itong tanggapin na hindi natin maaalis ang pakikipagsabwatan ng ating kasalukuyang mga kawalan ng timbang sa kapangyarihan, at dapat, sa halip, ay mangako sa patuloy na paglalapat ng dekolonyal na lente sa ating trabaho.

Ang pag-unawa sa mga paraan kung saan malalim na nakaugat ang makatao at espasyo ng pag-unlad sa kolonyal na kawalan ng timbang at isang masalimuot na pagsisikap ang pagsisimulang baguhin ito. Lyon ang pangunahing dahilan kung bakit umiiral ang CLIP, at kung bakit namin sinamantala ang pagkakataong ito para magmuni-muni. Sa loob ng CLIP, parehong paraan ng pakikipagtulungan sa makatao na espasyo pati na rin ang paraan ng paglaban sa mga istrukturang kolonyal na kapangyarihan nito ang pagsasagawa ng makatao na inobasyon.

Nagpinta ang mga karanasan sa aming samahan ng isang pananarinari na larawan, na may pangunahing pagtutok sa double-loop na pag-aaral at paglutas ng problema sa paglikha ng mga puwang para sa pakikipag-ugnayan at pagbibigay-kapangyarihan sa komunidad. Ngunit ito ay hindi dapat humantong sa amin sa konklusyon na maaaring inosente ang makatao na inobasyon pagkatapos ng lahat, o na hindi kailangan ang postkolonyal na kritika. Nangangahulugan ito ng higit pang hakbang at unawain na patuloy na binibigyang-kahulugan, binubuwag, muling pinagsama-sama, at ipinapatupad sa iba't ibang paraan ang mga konsepto tulad ng makatao na inobasyon.

Kaya't ang inobasyon ay isang buzzword sa pinakatotoong kahulugan nito. Tulad ng sinabi ni Deborah Eade sa paunang salita sa Diskursong Dekonstruksyon ng Pag-unlad, hindi tumpak ang isang buzzword sa "maraming kahulugan at pananarinari, depende sa kung sino ang gumagamit nito at sa anong konteksto" (Cornwall at Eade, 2010). Kung tatanggapin natin ang kapangyarihan ng nangingibabaw na diskurso sa makatao na

inobasyon, ang mahalaga ay maging malinaw tungkol sa kahulugan na ibinibigay natin sa sarili nating bersyon ng 'makatao na inobasyon' para mag-alok ito ng hamon sa nangingibabaw na account - at para bukas din tayo sa hamon.

Kinakatawan ng papel na ito ang bahagi ng patuloy na pag-uusap na iyon para maipaliwanag ang kahulugan na sama-sama nating ibinibigay sa makatao na inobasyon, at muling ipahayag ang mga pagpapahalagang itinalaga nating itaguyod sa ating gawain. Sa loob ng CLIP, nakikita natin ang pagiging 'pinamumunuan ng komunidad' bilang patuloy na pagsasagawa ng mga prinsipyo at pagpapahalagang tinukoy ng komunidad sa halip na isang layuning pangwakas na layunin. Sa pamamagitan ng samahan, hinahangad naming isulong ang pagmamay-ari at pamumuno mula sa komunidad, at hinahangad naming bigyang- prayoridad ang lokal na kadalubhasaan at kaalaman. Nangangahulugan ang pagiging pinamunuan ng komunidad ang paghamon sa ating pag-iisip araw-araw para matiyak na pinamumunuan ng mga pagpapahalaga at priyoridad ng mga hinahanap nating paglingkuran ang lahat ng aspeto ng ating trabaho.

Inaasahan namin na magbibigay inspirasyon ang papel sa mga karagdagang katanungan at pananaliksik. Halimbawa, para talakayin ang kahulugan ng makatao na inobasyon mula sa wika ng komunidad, at pag-isipan kung ano ang mga konkretong pagpapakita nito, kung ano ang mga elemento ng 'pagbukas' ng ilang elemento ng pagbabago para sa mga komunidad at kung hanggang saan nagaganap sa lokal na antas ang pagbabago sa dinamika ng kapangyarihan.

Inaasahan din namin na magtuturo ang papel na ito ng talakayan sa ilang mga landas kung saan maaaring mag-isip nang mas reflexive at ayon sa mga lokal na konteksto ang mga nagpopondo at mga pinuno ng inobasyon, suportahan ang mga pagsisikap na tanungin ang nangingibabaw na mga paradigma ng kaalaman na naroroon sa makatao na inobasyon, pagpapatakbo ng katarungan bilang batayan na halaga sa makataong inobasyon, at isakatuparan ang agenda ng lokalisasyon na may mas mataas na katumbasan sa mga lokal at katutubong may hawak ng kaalaman. Ang mahalaga, umaasa kami na ang mga aspetong tinalakay dito – ang inobasyon bilang isang puwang para sa pulitika, para sa pagbawi ng mga boses, para sa lokal na paggawa ng mga desisyon, para sa pagtutok sa mga kalakasan at asset – ay makakatulong sa pagbibigay liwanag sa mga potensyal na kontribusyon ng makatao na inobasyon sa gawain ng dekolonisasyon.

# Bibliograpiya

---

- Ali, A & Murphy, M-RR (2020) 'Black Lives Matter is also a reckoning for foreign aid and international NGOs'. *Open Democracy*.  
<https://www.opendemocracy.net/en/transformation/black-lives-matter-also-reckoning-foreign-aid-and-international-ngos/>
- ALNAP (2022) *The State of the Humanitarian System*. Pag-aaral ng ALNAP. London: ALNAP/ODI.
- Bhaumik S & Jagnoor J (2019) 'Pagkakaiba-iba sa mga editoryal na lupon sa journal ng mga global na kalusugan'. *BMJ Global Health*, 4:e001909.  
<http://dx.doi.org/10.1136/bmjgh-2019-001909>
- Bourne, S (2019) 'Disenyo na Nakasentro sa Gumagamit at Makatao na Pagkakabagay'. Pag-aaral sa Kaso ng ALNAP. London: ODI/ALNAP  
<https://www.elrha.org/researchdatabase/user-centred-design-and-humanitarian-adaptiveness/>
- Bryman, A (2016) *Mga Pamamaraan ng Pananaliksik sa Lipunan*. Ikalimang Edisyon. Oxford ; New York: Oxford University Press.  
<https://www.worldcat.org/title/social-research-methods-5th-edition/oclc/909714937>
- Chang, AM (2019) *Lean Impact: How to Innovate for Radically Greater Social Good*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc
- Cornwall, A & Eade, D (eds) (2010) *Deconstructing Development Discourse: Buzzwords and Fuzzwords*. Oxford: Practical Action Pub; Oxfam
- Crenshaw, K. (1989), *Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics*, University of Chicago Legal Forum: Vol. 1989: Iss. 1, Article 8.
- Duffield, M. (2019), 'Post-Humanitarianism: Governing Precarity through Adaptive Design', *Journal of Humanitarian Affairs*, 1(1), pp. 15–27.  
<https://doi.org/10.7227/JHA.003>.
- Ealdama, Y (2012) *Bayanihan: the indigenous Filipino strengths perspective*. Itinanghal sa Internasyunal na Kumperensya ng Kasanayan Batay sa Kalakasan sa Gawaing Panlipunan at Serbisyo sa Tao, Kathmandu, Nepal
- Elrha (darating na) *Ehersisyo sa Global Prioritisation*. Elrha: London.
- Escobar, A (1995) *Encountering Development, The Making and Unmaking of the Third World*. Princeton University Press
- Evans, M & Madhok, S (2014) 'Epistemology & Marginality' in *SAGE Handbook of Feminist Theory*

Gelsdorf, K, Greenhalgh, , L, Morinière, L, Vaughan-Lee, H, Billo, A & Souders, D (2017) *Global Prioritisation Exercise: Phase One Mapping*. Cardiff-London: Elrha

Gibson, C. (2018) 'Participatory Grantmaking: Has its time come?' New York: Ford Foundation. <https://www.fordfoundation.org/news-and-stories/stories/posts/has-the-time-come-for-participatory-grantmaking/>

Global Social Theory (no date): [www.globalsocialtheory.org](http://www.globalsocialtheory.org)

Gudynas, E. (2011) 'Buen Vivir: Ang Bukas ng Ngayon. *Development* 54 (4): 441–47. <https://doi.org/10.1057/dev.2011.86>

Hamilton, Z., Casswell, J. and Alonso, A. (2020) 'Human-centred design in humanitarian settings: Methodologies for inclusivity'. *Ulat ng Pananaliksik*. London: GSMA.

<https://www.gsma.com/mobilefordevelopment/resources/human-centred-design-in-humanitarian-settings>

Heylighen, F (1993) 'Epistemology, Panimula'. *Principia Cybernetica*. September 1993. <http://pespmc1.vub.ac.be/EPISTEMI.html>

Jimenez, A & Roberts, T (2019) 'Decolonising Neo-Liberal na Inobasyon: Using the Andean Philosophy of 'Buen Vivir' to Reimagine Innovation Hubs', in: Nielsen, P,

Kapoor, S & Rahmawati , H (2022) 'Mga Maagang Pagkatuto mula sa Mga Samahan ng Inobasyon na Pinangungunahan ng Komunidad, sa pamamagitan ng Anti-Racist Lens'. *Network ng Makataong Kasanayan* (blog). 9 Mayo 2022.

<https://odihpn.org/publication/early-learnings-from-community-led-humanitarian-innovation-partnerships-through-an-anti-racist-lens/>

Kimaro, HC (ed) *Information and Communication Technologies for Development. Strengthening Southern-Driven Cooperation as a Catalyst for ICT4D, IFIP Advances in Information and Communication Technology*. Springer International Publishing, Cham, 180–191. [https://doi.org/10.1007/978-3-030-19115-3\\_15](https://doi.org/10.1007/978-3-030-19115-3_15)

Konda, N. et al. (2019) 'Human-centred design and humanitarian innovation: Designing solutions with people affected by disaster'. *Papel ng Pananaliksik*. Simulan ang Network, CDAC Network.

<https://startnetwork.org/resource/human-centred-design-and-humanitarian-innovation>

Koum Besson, ES (2022). 'Paano matukoy ang epistemic na kawalan ng katarungan sa mga kasanayan ng pagpopondo sa pananaliksik sa kalusugan ng mundo: isang dekolonyal na gabay'. *BMJ Global Health* 2022;7:e008950

Kumpf, B, Strandberg, N & Barkell, R (2021) 'Ikalawang Bahagi: Bakit Inobasyon ng mga Sistema?' *International Development Innovation Alliance*.

<https://www.idiainnovation.org/new-blog/2021/9/14/part-two-why-systems-innovation>



- Liboiron, M (2021) 'Firsting in Research', *Discard Studies*.  
<https://discardstudies.com/2021/01/18/firsting-in-research/>
- Lugones, M (2008) 'Ang Kolonyalidad ng Kasarian'. *Worlds & Knowledges Otherwise*, 2 (Spring), 1–17
- McClure, D (2019) *Innovation 3.0: Building a Creative Ecosystem to Tackle Humanitarian Aid's Most Complex Challenges*. Elrha/GAHI, London
- McEwan, C (2019) *Postcolonialism, Decoloniality and Development*. Routledge
- Mignolo, W (2017) 'Interview - Key Concepts', <https://www.e-ir.info/2017/01/21/interview-walter-mignolopart-2-key-concepts/>
- Mohanty, C (2003) 'Sa Ilalim ng Western Eyes Muling Binisita: Solidaridad ng Feminist Solidarity sa pamamagitan ng mga Pakikibaka ng Anticapitalist'. *Mga Palatandaan: Journal of Women in Culture and Society*, vol 28, no 2
- Obrecht, A & Warner, A (2016) *More than just luck: Innovation in humanitarian action*. ALNAP
- Peace Direct (2021) *Time to Decolonise Aid* [https://www.peacedirect.org/wp-content/uploads/2021/05/PD-Decolonising-Aid\\_Second-Edition.pdf](https://www.peacedirect.org/wp-content/uploads/2021/05/PD-Decolonising-Aid_Second-Edition.pdf)
- Ramalingam, B, Scriven, K & Foley, C (2009) *Innovations in international humanitarian action*. ALNAP, London. <https://www.alnap.org/help-library/innovations-in-international-humanitarian-action-alnaps-8th-review-of-humanitarian>
- Sandison, P. (2017) Ang Disenyo na Nakasentro sa Gumagamit sa Pamamagitan ng Mabilis na Pakikipag-ugnayan sa Komunidad: A Landscape Review. Cardiff-London: Elrha. <https://www.elrha.org/researchdatabase/user-centred-design-landscape-review>
- Sandvik, KB (2017). 'Ngayon na ang oras para maghatid: naghahanap ng teorya ng pagbabago ng makatao na inobasyon'. *Journal of International Humanitarian Action* 2, 8. <https://doi.org/10.1186/s41018-017-0023-2>
- Scott-Smith, T. (2016) 'Humanitarian neophilia: the "innovation turn" and its implications', *Third World Quarterly*, 37(12), pp. 2229–2251.  
<https://doi.org/10.1080/01436597.2016.1176856>.
- Spivak, GC (1988) *Can the Subaltern Speak?* Basingstoke: Macmillan
- Su, Y & Mangada, LL (2016) 'Bayanihan after Typhoon Haiyan: Are We Romanticising an Indigenous Coping Strategy?' *Humanitarian Practice Network*, 10 August 2016. <https://odihpn.org/blog/bayanihan-after-typhoon-haiyan-are-we-romanticising-an-indigenous-coping-strategy/>.
- Tuck, E & Yang, K (2012) 'Decolonization is not a metaphor', *Decolonization: Indigeneity, Education & Society* vol 1, no 1, 1–40



Vigoureux, D (2020) *What is Frontier Technology Livestreaming?* Frontier Technologies Hub. <https://medium.com/frontier-technologies-hub/what-is-frontier-technology-livestreaming-f29cef0e279a>

Wilson, K (2013). 'Ahensiya bilang 'Smart Economics': Neoliberalismo, Kasarian at Pag-unlad'. In Madhok, S, Phillips, A & Wilson, K (eds) *Gender, Agency, and Coercion. Thinking Gender in Transnational Times*. Palgrave Macmillan, London. [https://doi.org/10.1057/9781137295613\\_6](https://doi.org/10.1057/9781137295613_6)